

Joana Pribušauskaitė

Vilniaus universitetas

Klausymo ir skaitymo gebėjimų ugdymas

Teoriškai apmąstant kalbos mokymąsi ir mokymą, įprasta skirti keturias kalbinės veiklos rūšis: *klausymą*, *skaitymą* (receptiją) ir *kalbėjimą*, *rašymą* (produkciją). Sąlygiškai galėtume dar išskirti grynai techninius gebėjimus (išgirsti kalbos garsus, suprasti žodžių ribas, „perkelti“ į darbinę atmintį; atpažinti grafemas, sieti jas su fonemomis ir pan.) ir kalbinius gebėjimus (suvokti reikšmes, kurti bendrą pranešimo prasmę ir pan.).

„Bendruosiuose Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenyse“ (BEKM) kaip atskiros kalbinės veiklos rūšys, kurioms reikia specialių gebėjimų, dar skiriama *sąveika* (sakytinė ir rašytinė) ir *tarpininkavimas*. Galima sakyti, kad tiek sąveika, tiek tarpininkavimas integruoja minėtąsias pagrindines keturias veiklos rūšis, bet būtent toji integracija gerokai keičia jų pobūdį, tad visai tikslinga jas išskirti ir mokant specialiai lavinti reikiamus gebėjimus, pavyzdžiui, sąveikos – tinkamai reaguoti, perimti žodį, taikyti bendravimo modelius; tarpininkavimo – reziumuoti, versti ir pan. Tuos gebėjimus galima lavinti mokant ir receptinių kalbinės veiklos rūšių, ir produkcinų, svarbu tik, kad įvertintume jų svarbą ir įtrauktume į mokymo lauką.

Šiame straipsnių cikle aptariamas receptinių gebėjimų ugdymas: kas vadinama receptija, kokios jos rūšys skiriamos, kokios strategijos taikomos suvokiant rašytinį ar sakytinį tekstą; tekstų parinkimo ypatumai, užduočių, skirtų konkreitiems skaitymo ar klausymo gebėjimams ugdyti, kūrimas.

1. Kas yra receptija?

Gali susidaryti išpūdis, kad receptija vadinamas gana pasyvus skaitomų ar klausomų tekstų informacijos perėmimas, bet iš tiesų joks informacijos priėmimas nebūna pasyvus. Receptija – daug veiksmų įtraukiančios skaitytojo ar klausytojo, konkretaus teksto ir konteksto sąveikos rezultatas. Galima išskirti tokius svarbiausius receptijos (arba – teksto supratimo) komponentus:

- grafemų ir fonemų skyrimas, kitaip tariant – raidžių ir garsų identifikavimas;
- žodžių, žodžių junginių reikšmės supratimas;
- sintaksinių ryšių tarp atskirų elementų nustatymas ir jų reikšmės suvokimas;

- teksto komunikacinio tikslo, autoriaus intencijos nustatymas;
- teksto apdorojimas remiantis pamatinėmis žiniomis ir kognityvinėmis schemomis.¹

Norint suprasti tekstą, skaitant ar klausant nuolatos taikomi du supratimo principai – einama ir iš apačios viršun, ir iš viršaus apačion. Pirmasis principas taikomas tada, kai remiamasi teksto raiška: išskiriami žodžiai, sakiniai, nustatomos siejimo taisyklės ir pan., kitaip tariant, pasitelkiama lingvistinė kompetencija. Antrasis principas taikomas tada, kai iš teksto gaunama informacija papildoma pamatinėmis žiniomis: dalyko išmanymu, kontekstu, pasitelkiamos bendrosios kompetencijos ir pan.

Šie principai nesąmoningai pakaitomis pasitelkiami skaitant ar klausant bet kokia kalba. Išugdyti gebėjimai taikyti šiuos principus skaitant ar klausant gimtąja kalba labai padeda mokytis kitų kalbų (t. y. tie gebėjimai perkeliama): skaitydami ar klausydami gimtąja kalba mokiniai šiuos principus ima taikyti nesąmoningai, o svetimąja, mažiau mokama kalba – dažniausiai sąmoningai, bent jau iš pradžių. Atsižvelgdamas į konkrečius pamokos tikslus mokytojas gali numatyti, kurį principą mokiniams reikėtų pasiūlyti užduočiai atlikti. Pavyzdžiui: mokyti suvokti teksto siejimo priemones tikrų užduotis įrašyti praleistus jungtukus – mokiniui reikėtų atpažinti žodžius, suprasti predikacinių dėmenų reikšmę, kad suprastų, koks galėtų būti jų tarpusavio santykis ir pan.

Bet kokia kalbinė veikla atliekama keliais etapais. Kiekvienam šių etapų įveikti pasitelkiamos tam tikros strategijos. Taigi pagal etapus skiriamos kelios strategijų rūšys: planavimo, atlikimo, įvertinimo, taisyso.

Receptinėje veikloje – klausant ir skaitant – pirmiausia įvertinamas kontekstas, suaktyvinama tinkama kognityvinė schema – taip, remiantis išoriniu ir vidiniu kontekstu, prognozuojama, kaip organizuotas tekstas ir koks galimas jo turinys. Paskui klausoma ar skaitoma nuolat tikrinant, kiek tai, kas nauja, dera prie pirminio spėjimo. Išklausus ar perskaičius įvertinama, ar viskas suprasta, ar neliko spragų. Jei pasirodo, kad rezultatas (tai, kas suprasta) smarkiai skiriasi nuo lūkesčių (kas buvo numatoma, ko buvo tikimasi), peržiūrima hipotezė, t. y. grįžtama į pirmąjį etapą. Taigi receptinės veiklos strategijos būtų tokios:

- planavimo (bendrasis numatymas: veiksmų numatymas, kognityvinės schemos suaktyvinimas, lūkesčių sužadinimas);
- atlikimo (reikšminių nuorodų identifikavimas ir išvadų darymas);
- įvertinimo (hipotezės patikrinimas, nuorodų siejimas su kognityvine schema);
- taisyso (hipotezių peržiūra).

Pirmajame (*bendrojo numatymo*) etape kuriama hipotezė, kitaip tariant, *planuojama (apie ką tekstas, ką apie tai žinau, ką esu skaitęs gimtąja ar mokomąja kalba, kokie buvo panašūs tekstai, ką rodo iliustracijos, intonacijos ir pan.)*. Klausant ar skaitant tekstą nustatomos reikšminės nuorodos, tikrinama pirminė hipotezė: kuriama reikšmė, kuri vis konkretnama, tikslinama – *daromos išvados*. Dėl įvairių priežasčių

¹ Kognityvinė schema – reiškinio, veiksmo ar poelgio mentalinis modelis, kurį suformuoja pasaulio pažinimas, sociokultūriniai veiksniai, asmeninė patirtis (BEKM, 332).

(per sudėtingo turinio, autoriaus kalbos ypatumų, užuominų, nežinomų sociokultūrinių dalykų ir pan.) kas nors gali likti nesuprasta (*Kodėl taip parašyta / pasakyta? Ką reiškia toks pasakymas? Kodėl toliau kalbama lyg ir apie priešingus dalykus?*), tad gali prireikti *peržiūrėti hipotezę*, kurti naują, suaktyvinti kitą kognityvinę schemą (grįžti į *bendrojo numatymo* etapą) (BEKM 2008, 103–104).

Žinoma, visi tie procesai paprastai vyksta nesąmoningai, svarbu, kad mokytojas juos suprastų ir vestų mokinius tinkama linkme. Mokiniais nesakoma: *Dabar kursime / tikrinsime hipotezę...*, bet duodant perskaityti antraštę, peržiūrėti iliustracijas arba pristatant klausomo teksto kontekstą ir pašnekovus galima klausti: *Kaip jums atrodo, apie ką bus rašoma? Ką jūs apie tai žinote? Kaip jums atrodo, kodėl mes skaitysime / klausysime šį tekstą?* Toliau skaitant ar klausant nustatomi esminiai teksto žodžiai, bandoma nežinomų žodžių ar junginių reikšmes spėti iš konteksto (žodžio, sakinio lygmeniu) ir pan.

Kai kurių strategijų mokoma „atvirai“, pavyzdžiui, remtis kalbiniu ir nekalbiniu kontekstu (ilustracijomis, šriftais, kūno kalba ir pan.), rasti konkrečią informaciją (datas, vardus, kainą ir pan.), skirti faktus ir komentarus, esmę ir detales.

Konkrečios strategijos skiriasi nelygu teksto sklaidos būdas. Pavyzdžiui, skaitomam tekstui suprasti stengiamasi atskirti svarbią ir antraeilę informaciją, rasti tam tikrą informaciją, pasitelkiami žodynai, kita paspara. Klausomam tekstui suprasti remiamasi kalbos pertekliumi (klausoma, kas pakartojama, perfrazuojama ir pan.), kalbėtojo intonacija, kūno kalba, kalbėtojo signalais (pavyzdžiui, naujų dalykų atskyrimas tam tikromis kalbos priemonėmis – įterpiniais, įvardijimu ir pakartojimu ir pan.).

2. Skaitymo ir klausymo rūšys

Konkrečius tekstus skaitome ar klausome nevienodai – tai lemia paties teksto ir klausymo ar skaitymo tikslas. Pagal tai išskiriami skirtingi receptiniai gebėjimai.

- Nustatyti temą (*Apie ką rašoma / kalbama?*).
- Numatyti ar spėti (*Dabar bus parašyta, kodėl taip atsitiko... Dabar paklaus, kas atvažiavo...*).
- Suprasti esmę ir svarbias detales (*Keliama tokia problema..., pateikiami tokie argumentai...*).
- Rasti konkrečią informaciją (*Kada paroda atidaroma ir iki kada veiks*).
- Suprasti nuodugnias (*Kaip apibūdino veikėją? Kaip parodė, kad nepatinka?*).
- Interpretuoti tekstą (*Ką tu norėta pasakyti?*).

Toliau apžvelgsime, kaip šių gebėjimų panaudojimas – ir ugdymas – lemia skirtingas skaitymo ar klausymo rūšis.

2.1. Skaitymo rūšys

Skaitymas yra paprastesnė kalbinės veiklos rūšis tuo požiūriu, kad skaitytojas renkasi skaitymo tempą, laisviau gali naudotis įvairia paspara (žodynais, mokytojo, draugų pagalba ir pan.), bet kada gali grįžti ir iš naujo perskaityti pastraipą ar saki-

nį, išsinagrinėti visas gramatikos formas ir pan. Per pamokas būtų svarbu mokyti veiksmingai skaityti, t. y. atsižvelgiant į tekstą, rinktis tokį skaitymo būdą ir taikyti tokias strategijas, kurios padėtų spartinti skaitymo tempą ir gerinti suvokimą.

Tiek gimtąja, tiek svetimąja kalba skaitome nevienodai – vienus tekstus tik permetame akimis, norėdami nustatyti pagrindinę mintį, kituose ieškome reikiamos informacijos, dar kitus skaitome lėtai, mėgaudamiesi arba stengdamiesi suprasti visus reikšmių niuansus, potekstes, kartais mums svarbiau faktai, o kartais rūpi įsigilinti į komentarus, nuomones. Atsižvelgiant į tekstų pobūdį (teksto tikslą, žanrą ir pan.), skaitymo tikslus, skiriami įvairūs skaitymo būdai: apžvalginis, visuminis, atrankinis, nuodugnusis; sintetinis ir analitinis; intensyvusis ir ekstensyvusis; kritinis skaitymas.

Mokymo tikslams pravartu didžiausią dėmesį skirti apžvalginiam, visuminiam, atrankiniam ir nuodugniam skaitymo būdams, juos derinti pamokoje ir skatinti mokinius taikyti turimus skaitymo kitomis kalbomis gebėjimus (kitais tariant, juos perkelti į kitą situaciją). Tačiau labai svarbu tinkamai parinkti tekstus – būtent jie lemia skaitymo ar klausymo būdą.

Apžvalginiu skaitymu vadinamas toks skaitymo būdas, kai tikslas – nustatyti, ar tekste yra kokios dominančios informacijos. Taip paprastai skaitomi laikraščiai, žurnalai ir pan. – peržvelgiamos antraštės, skyrelių pavadinimai, iliustracijos ir pan., nustatoma teksto tema. Kitaip tokį skaitymą galėtume vadinti susipažinimu su tekstu – apie ką jis, kas čia galėtų būti nauja. Jeigu randama skaitytojui įdomios ar svarbios informacijos, tada tekstas – ar kuri nors teksto atkarpa – gali būti skaitomas kitais būdais. Mokymo procese apžvalginis skaitymas dažniausiai ugdomas, kai prieš taikant kitus skaitymo būdus mokinių prašoma permesti tekstą akimis ir remiantis kontekstu, iliustracijomis, pasitelkiant savo bendrąsias kompetencijas (pasaulio pažinimą, sociokultūros išmanymą ir pan.) prognozuoti, apie ką tekstas, kas gali būti jame įdomu (*kurti pirminę hipotezę*).

Mokant apžvalginio skaitymo galima išdalyti skirtingus laikraščius, žurnalus ir paprašyti apžvelgti straipsnius, pasirinkti, kurį jie norėtų skaityti kitais būdais. Taip pat mokiniams galima duoti taip apžvelgti knygas – straipsnių rinkinius, mokslines monografijas. Kad geriau sektųsi, pirmiausia gali būti prašoma nustatyti, kam leidiniai skiriami, kas jų autoriai, koks tekstų tikslas (informuoti, skatinti veikti ir t. t.). Taip pat rekomenduojama kiekvieną tekstą pirmiausia peržvelgti ir prognozuoti, kam skiriamas, koks jo tikslas, kokios problemos jame galėtų būti keliamos ar kokie klausimai svarstomi, – kitaip sakant, skatinti kurti pirminę hipotezę.

Visuminiu skaitymu vadinama tokia skaitymo rūšis, kai siekiama suprasti esminę teksto informaciją ir svarbias detales (pagrindinę mintį, keliamą problemą, svarbius argumentus) nekreipiant dėmesio į visas detales, kitaip tariant, stengiamasi suprasti bendrą teksto turinį. Paprastai skaitoma sparčiai, sustojant tik prie tų nežinomų kalbos elementų, kurie svarbūs esminei informacijai suvokti. Iš esmės tai yra ekstensyvusis sintetinis skaitymo būdas – skaitoma sparčiai, neanalizuojant kalbos priemonių.

Mokant svarbu ugdyti gebėjimus skirti esminę informaciją nuo šalutinės, faktus nuo nuomonių, išskirti reikšmines nuorodas. Ugdant visuminio skaitymo gebėji-

mus galima prašyti pabraukti raktažodžius, svarbiausias pastraipos mintis, nustatyti, kur perteikiami faktai, kur – nuomonės ir pan. Labai tinka tokios užduotys, kai reikia surasti, kuriems klausimams tinka kurie atsakymai; prašoma trumpai suformuluoti pagrindinę pastraipos mintį (pavyzdžiui, dviem žodžiais); reikia parinkti skyrelių pavadinimus iš pateiktųjų, patiems parašyti skyrelių pavadinimus, susieti skelbimus su poreikiais (kam kuris skelbimas tinka) ir pan.

Atrankiniu skaitymu vadinama tokia skaitymo rūšis, kai siekiama rasti tekste reikiamą informaciją, pavyzdžiui, informaciją apie lėktuvo skrydį, tam tikrą skelbimą, reikiamą kainą ir pan. Paprastai tokiu būdu skaitomos televizijos programos, tvarkaraščiai, žinynai ir t. t.

Mokant rasti reikiamą informaciją galima pasinaudoti įvairiais žinynais, informacinėmis knygelėmis ir pan. Svarbu gerai suformuluoti užduotį – sukurti poreikį ieškoti tos informacijos, kurios reikia, kad užduotis būtų atlikta. Pavyzdžiui, prašoma suplanuoti kelionę trims asmenims už tam tikrą kainą ir tam tikru metu pasinaudojant viešbučių sąrašais ir lėktuvų skrydžių ar traukinių eismo tvarkaraščiais; susitarti, kaip praleisti savaitgalį pasinaudojant renginių skelbimais ir pan.

Nuodugniuojų skaitymu vadinama tokia skaitymo rūšis, kai siekiama suprasti viską: pagrindinę mintį, visas detales, autoriaus intenciją ir t. t. Taip skaitant svarbu suprasti visų kalbinių elementų – žodžių, žodžių junginių, sakinių, stilistinių priemonių – reikšmes, vartojimo tikslus. Ir gimtąja, ir svetimąja kalba toks skaitymo būdas paprastai lėtesnis, palyginti su kitais. Nuodugnusis skaitymas iš esmės yra intensyvusis ir analitinis – skaitoma lėtai, stengiamasi labai gerai suvokti kalbos priemonių reikšmių niuansus.

Ypač dažnai taip skaitomi tokie informaciniai tekstai, kurie lemia kokią nors praktinę veiklą: valgių gaminimo receptai, nurodymai, sutartys ir pan. (vadinamieji reguliaciniai tekstai). Mokymo tikslams taip gali būti duodami skaityti, pavyzdžiui, darbo, būsto skelbimai, knygų anotacijos, – tokie tekstai, kurie koku nors būdu lemtų tolesnę elgesį (mokymo kontekste – užduoties atlikimą).

Kitais aspektais žvelgiant į skaitymą skiriami **sintetinis** ir **analitinis** skaitymo būdai – nelygu kuris supratimo principas taikomas: iš viršaus apačion ar iš apačios viršun. Pirmasis būdas grindžiamas semantika: tekstas gramatiškai neanalizuojamas, teksto reikšmė kuriama iš kalbos ženklų reikšmės. Toks skaitymas yra siekiamybė – šio tikslo mokytojai turėtų neišleisti iš akių, nes būtent taip skaitome gimtąja ir gerai mokama svetimąja kalbomis. Antrasis būdas grindžiamas lingvistine kompetencija: analizuojamos tekste vartojamų kalbos priemonių gramatinės reikšmės, prisimenamos jungimo taisyklės ir pan. Suprantama, toks skaitymas nėra natūralus, dažniau taikomas mokymo tikslams.

Dar kartais išskiriami **ekstensyvusis** ir **intensyvusis** skaitymo būdai, ypač kai norima apibūdinti skaitymą teksto apimties ir pamatinių žinių taikymo požiūriu.

Ekstensyviuoju vadinamas spartus didesnės apimties tekstų skaitymas, kai stengiamasi suvokti pagrindinę mintį, problemas, svarbias išvadas remiantis pamatinėmis žiniomis. Labai apibendrinant, ekstensyviuoju gali būti vadinami apžvalginis, visuminis ir iš dalies – atrankinis skaitymo būdai – t. y. toks skaitymas, kai taikomas iš viršaus apačion principas.

Intensyvusis yra toks skaitymo būdas, kai skaitoma atidžiai, stengiamasi suprasti visas detales, analizuojami nesuprantami gramatikos dalykai ir pan. Iš esmės tai yra nuodugnusis skaitymas, dažniausiai taikomas tada, kai pats teksto turinys nesuprantamas (t. y. kai mažai galima remtis pamatinėmis žiniomis). Mokymo procese labai svarbu ugdyti ekstensyviojo skaitymo gebėjimus (prisimenant seną tiesą, kad kalbos mokėjimas tiesiogiai proporcingas perskaitytų puslapių skaičiui).

Kalbant apskritai apie visuomenės raštingumą dažnai vartojamas ir **kritinio** skaitymo terminas – juo apibūdinamas toks skaitymas, kai skaitytojas, remdamasis savo nuostatomis, pažiūromis, požiūriu, savo vertybių sistema, nuolat vertina tai, ką perskaitė ir suprato. Tokio skaitymo būdo mokoma prašant pasakyti savo nuomonę, įvertinti autoriaus poziciją ir pan. Būtent į kritinio skaitymo elementus turėtų būti orientuojamos potekstinės užduotys.

Ugdant grynai techninius skaitymo įgūdžius gali būti skaitoma garsiai, tačiau tai nėra tikras, natūralus skaitymas – tik paversdamas raides garsais mokinys gali net nesuprasti turinio. Kartais skaitymas balsu gali būti pasitelkiamas norint įsigilinti į sunkiai suprantamą tekstą – kitaip tariant, toks skaitymas gali būti taikomas kaip strategija siekiant nuodugnai suprasti tekstą, analizuojant jį „iš apačios viršun“. Taip atkreipiamas dėmesys į gramatines formas, jungtukus ir pan., ugdoma tartis. Tačiau balsiai skaityti reikėtų tada, kai mokinys jau susipažinęs su tekstu: pavyzdžiui, gali būti prašoma ne atsakyti savais žodžiais, o surasti, kur apie klausiamus dalykus rašoma tekste (*Kaip autorius apibūdina...? Kaip autorius paaiškina...? Kur tekste pateikiama tokia mintis...?*).

2.2. Klausymo rūšys

Lyginant su skaitymu, klausymas yra sudėtingesnė recepcinė veikla pirmiausia dėl to, kad klausytojas negali rinktis tempo, nėra laiko klausant naudotis paspara, paprastai – natūraliomis sąlygomis – nėra galimybių grįžti prie jau girdėtos atkarpos (pavyzdžiui, klausant paskaitą, radijo ar televizijos laidą). Taigi per pamokas svarbu mokyti pasirinkti tinkamas strategijas atsižvelgiant į klausymo tikslą ir teksto pobūdį, sudaryti kuo tikroviškesnes klausymo sąlygas (pateikti aiškų kontekstą; duoti klausyti autentiškų sakytinių tekstų, o ne iš anksto parengtų rašytinių; klausytis įrašų, o ne mokytojo skaitomų tekstų).

Klausymo gimtąja kalba mokymas itin turėtų būti siejamas su kita kalbine veikla – sąveika. Tai susiję ir apskritai su bendraisiais gebėjimais – asmenybės ugdymu. Labai pažįstama situacija, kai diskusijose net nebandoma reaguoti į pašnekovo mintis, geriausiai atveju palaukiama, kol jis baigs, ir liejamos savo mintys, kartais visai nesusijusios su girdėtu tekstu, arba reaguojama į visiškai neesminius dalykus.

Mokant suprasti klausomus tekstus ugdomos tokios strategijos: nustatyti prasminius žodžius, naudotis kalbiniu pertekliumi (pakartojimais, perfrazavimais ir pan.), intonacijos pokyčiais, atpažinti balso tonu perteikiamą informaciją (kalbančiojo emocijas, jausmus). Vėliau mokoma išskirti reikiamą (t. y. užduočiai atlikti svarbią) informaciją, nustatyti, kur pasakoma esminiai dalykai, kur – antraeiliai, prognozuoti, kas bus sakoma toliau.

Atsižvelgiant į klausymo tikslus ir tekstų pobūdį galima išskirti tris šios kalbinės veiklos atmainas: visuminį, atrankinį ir detalųjį klausymą.

Visuminiu vadinamas toks klausymo būdas, kai stengiamasi suprasti esminę teksto informaciją ir svarbias detales, t. y. suvokti bendrą teksto turinį, nekreipiant dėmesio į antraeilinius dalykus. Taip paprastai (ir gimtąja kalba) klausomasi žinių, paskaitų, pranešimų ir pan.

Visuminio klausomo teksto supratimo mokoma, pavyzdžiui, duodant išklausti tekstą ir prašant užsirašyti raktažodžius, paskui, jais remiantis, suformuluoti svarbiausią teksto mintį. Taip pat galima pateikti klausimų, apimančių esminę teksto informaciją, arba duoti įvertinti teiginius – taip mokiniams pasufleruojama, į ką jie turėtų atkreipti dėmesį.

Atrankiniu vadinamas toks klausymo būdas, kai klausomasi norint išgirsti tam tikrą konkrečią informaciją – laiką, vietą ir pan. Taip klausomasi, pavyzdžiui, skelbimų oro uostuose, autobusų stotyse, kai svarbu išgirsti, kas sakoma apie konkretų maršrutą, ir pan.

Detalusis yra toks klausymo būdas, kai svarbu detaliam suprasti, kas sakoma, – t. y. visą teksto informaciją. Taip gali būti klausomasi, pavyzdžiui, anekdoto, pasakos, nurodymų. Mokant detaliam suprasti klausomą tekstą labai svarbu parinkti tekstą – juk būtina ne tik išgirsti ir suprasti žodžius, bet čia pat suvokti jų reikšmę (kartais – kontekstinę), ryšį su kitais žodžiais, sakinių sąsajas ir pan.

Ir skaitymo, ir klausymo būdai gali būti skiriami ir kitais aspektais. Kartais skiriamas **ekstensyvusis** ir **intensyvusis** klausymo būdai. Ekstensyviai klausant dėmesys kreipiamas į esmės, svarbių detalių suvokimą, remiamasi pamatinėmis žiniomis – kitaip jį galėtume vadinti ir visuminiu. Paprastai taip klausomasi didelės apimties tekstų (pavyzdžiui, radijo laidų, paskaitų) ir mokomasi išskirti ir užsirašyti svarbiausias teksto mintis, naują informaciją (konspektuoti). Gali būti mokoma išskirti ir užsirašyti: a) svarbiausius autoriaus norėtus perteikti dalykus; b) klausytojui įdomią ar nežinomą informaciją.

Intensyviai klausomasi mažesnės apimties tekstų, ypač tokių, kuriuos reikia suprasti detaliam arba išgirsti reikiamą informaciją (taigi toks klausymas sietinas su detaliuoju ir atrankiniu).

Rekomenduojama literatūra

1. BEKM – Bendrieji Europos kalbų mokymosi, mokymo ir vertinimo metmenys. Vilnius: Firidas, 2008.
2. Alderson J. Ch. *Assessing Reading*. Cambridge University Press, 2005.
3. Buck G. *Assessing Listening*. Cambridge University Press, 2006.